

Η ΚΕΡΚΥΡΑ

Συνέχεια και τέλος· ἴδε σελ. 185

Ἄσθενήτας ποτὲ βραχέως ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦλθον και διέτριψα τρεῖς ἐβδομάδας ἐν Κερκύρᾳ. Τὸ παράθυρον τοῦ δωματίου μου ἔβλεπεν ἐπὶ τῆς πλατείας. Οἷαν δῆποτε δ' ὄρακν κἀ ἐν τῷ ἡνοι-

εἰμπορεῖ νὰ τὸν καταλάβῃ τι ὡς ὑπερκόσμιος ἡσυχία. Καὶ ἐὰν τοῦτο ἦτο ἀκόμη δυνατὸν και ἐν μέσῳ τῶν πολυπλόκων ἡμῶν φροντίδων και τῶν μυρίων νημάτων, τῶν δεσμευόντων ἓνα ἕκα-

Η ΟΔΟΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ

γα τὸ πρῶτ', πάντοτ' εἴρισκον κομψούς τινας περιπατοῦντας ἐν αὐτῇ, ὡς ἐὰν ἡ ανιοῦσα ἡμέρα οὐδὲν ἤξιον παρ' αὐτῶν νὰ πράξωσιν, ὡς ἐὰν ἡ εἰρηνικὴ ἀπόλαυσις ἦτο τὸ μόνον τῆς ζωῆς αὐτῶν μέλημα. Ἄλλὰ κἀ τὸν ξένον ἐν Κερκύρᾳ

στον, θὰ συνέβαινε βεβῆως νὰ ἐπιλανθάνεται τις τοῦ νόστου. Τὴν μαχεῖαν ταύτην τὴν ἡσθάνθησκν ἤδη οἱ ἀρχαῖοι, ἄλλως δὲν θὰ ἐτοποθέτουεν ἐνταῦθα τὴν τῶν Φιμάκων νήσον, τὸν μακάριον τῆς ὁποίας βίον περιγράφει ἡ Ὀδύσσεια.

Πρὸς τὸ ἐσπέρας πυκνὸν πλήθος πληροὶ συνεχῶς τὴν πλατεῖαν, ἐνίοτε δὲ καὶ μετρία τις μουσική, καὶ—ἄρχων καὶ ιδιώτης, πτωχὸς καὶ πλούσιος κάθηνται ὁ μὲν παρὰ τὸν δὲ περὶ τὰ μικρὰ καὶ ἀπλὰ τραπέζια, τὰ ὑπὸ τῶν πολυαρίθμων πέριξ καφενείων ἐκτεθειμένα.

Ὅστις θέλει νὰ περιλάβῃ δι' ἐνὸς βλέμματος τὴν τε πόλιν καὶ τὰ περίχωρα, πρέπει ν' ἀνέλθῃ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως. Πλησίον τῆς περιάκτου γαφύρας, τῆς ἀγούρας εἰς τὰ ἐπέκεινα τῆς πλατείας, ἴσταται μνημεῖον, τὸ ὁποῖον κανεὶς Γερμανὸς δὲν πρέπει νὰ τὸ ἀντιπαρέλθῃ χωρὶς νὰ τὸ σεβασθῇ, ὅσον ἀπηρχαιωμένη καὶ παράξενος καὶ ἂν φαίνεται ἡ τέχνη του. Διότι τὸ μνημεῖον τοῦτο τὸ ἔστησεν ἡ Δημοκρατία τῆς Βενετίας εἰς τὸν στρατηγὸν αὐτῆς τὸν ἐκ Θυριγγίας Ματθαῖον Ἰωάννην κόμητα τοῦ Σούλεμβουργ, ζῶντα ἔτι τῷ 1717, ἐν ἔτος ὕστερον ἀφοῦ ἀπέκρουσεν ἀπελάσας τῆς Κερκύρας πολυπληθεστάτας καὶ ὑπερόχους τῆς Τουρκίας στρατιωτικὰς δυνάμεις. Ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς τοῦ φρουρίου ὑψοῦται ἰστός, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἀναρτώμεναι μεγάλαι μαῦραι σφαῖραι σημειοῦσι τὴν προσέγγισιν τῶν ἐξυπηρετούντων τὴν συγκοινωνίαν μεγάλων ἀτμοπλοίων. Τοῦτο φαίνεται ἐπὶ τῆς εἰκόνας ἡμῶν ἐν σελ. 208, ἡ ὁποία εἶνε εἰλημμένη ἀπὸ τῆς ἐξωτάτης τοῦ βράχου γωνίας μετ' ὑπερβολὴν ἐπὶ τῶν δύο κορυφῶν καὶ τῆς πόλεως. Τὸ χαμηλὸν τῆς θέσεως, ἀφ' ἧς ἡ εἰκὼν ἐλήφθη, κάμνει τὴν εἰς τὰ πρόσθεν κορυφὴν νὰ φαίνεται ἀσυμμέτρως ὑψηλοτέρα. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκείνης κορυφῆς ἐφορᾷ τις ἀληθῶς τὴν θαλασσίαν ὁδὸν ὅπως ἀπὸ οὐδενὸς ἄλλου σημείου. Ὡσχύτως ὅμως ἐπιβλέπει καὶ τὴν πόλιν καὶ τὰ ἐγγυτέρω καὶ ἀπωτέρω περίχωρά της. Ἡ ἐν σελ. 192 εἰκὼν παριστᾷ πρὸ τῶν βλεμμάτων τὴν ῥάχιν τοῦ ὑψώματος, τὴν δευτέραν κορυφὴν, τὴν θάλασσαν καὶ τὰ βουνὰ ἀπέναντι. Ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης ὁ Γρηγορόβιος εἶδε παρελαύνουσιν πρὸ αὐτοῦ, ὀλοκλήρον τὴν ἱστορίαν τῆς νήσου· ἀληθῶς δὲ ἡ φαντασία δὲν χρειάζεται εἰ μὴ ἐλαφρὰν μόνον ἀνάβασιν, ὅπως ἴδῃ τοὺς στόλους τῶν Ἀθηναίων καὶ Κορινθίων, τῶν Νορμάννων, Βενετῶν καὶ Τούρκων, ὀλισθαίνοντας ἐπὶ τῶν κυμάτων ἐκείνων. Ἀλλὰ καὶ κἄτι τι ἄλλο ἀκόμη διεγείρει ἡ ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου θέα. Ἀπέναντι ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ἐπὶ τῆς γηραιᾶς Ἠπείρου, ὅπισθεν τῶν ὑψηλῶν ὄρεων κοιταίνεται μικρὸν ὄροπέδιον, τὸ ὁποῖον ἔφερε ποτε πανάρχαιον ἱερὸν τῶν Ἑλλήνων, τὸν ναὸν καὶ τὸ μαντεῖον τοῦ Διὸς τοῦ Δωδωναίου. Καὶ ὁ τόπος οὗτος κεῖται τώρα ἀπὸ αἰῶνων ἐνώπιον τῆς γείτονος ἑλληνικῆς νήσου ὡς ξένη χώρα! Ὡς μείνη λοιπὸν καὶ δύναται νὰ μείνη οὕτως ἔχουσα ἢ παρὰ φύσιν αὕτη κατάστασις τῶν πραγμάτων; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην δὲν τολμῶμεν

νὰ δώσωμεν μετὰ πεποιθήσεως ἀρνητικὴν ἀπάντησιν.

Τὴν περικαλλεστέραν καὶ τὰ μάλιστα χαρκτηριστικὴν εἰκόνα παρουσιάζει ὁ ἐφ' οὗ τὸ φρούριον βράχος, ὅταν τὴν παρατηρῇ τις ἀπὸ τὸ νότιον μέρος, ἀπὸ τὴν θελκτικὴν ὁδὸν τῶν καταπλεόντων σκαφῶν, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ μέρος τοῦτο παραπλέουσι πλησιέστατα εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης. Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἐμποιεῖ τὴν ἐντύπωσιν ἰδανικοῦ φρουρίου, ἐξηγμένου ἐκ τινος παραμυθίου· τόσον εὐάρεστα, τόσον τυπικὰ ἐμφανίζονται τὸ τε σχῆμα καὶ τὸ περιγράμματό του. Ἀπὸ τῶν σημείων, ἀφ' ὧν ἡ ῥάχιν φαίνεται ὀλιγότερον, τὸ φρούριον ὁμοιάζει σαρκοφάγον ἐπὶ τῶν κυμάτων ἡρεμοῦσαν· ἔπειτα πάλιν φαίνεται ὡς πελώριον βᾶθρον φέρον τὰς δύο κορυφάς, ὡς ἐὰν ἐκάστη τούτων ἦτο θεὸς τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἰδρυμένος. Καὶ ὅμως τὸ περιβλεπτόν τοῦτο σημεῖον, τὸ προσελκύσαν τοὺς πρώτους ἐκ τῆς ξένης ἐλθόντας κατοίκους, δὲν εἶνε τὸ ἐφ' οὗ ἐκτίσθη ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ πόλις. Ἐκεῖνοι πολλῶ μᾶλλον κατέλαβον τὴν βραχώδη γλῶσσαν, ἡ ὁποία νοτίως ἀπὸ τὴν σημερινὴν πόλιν διήκει εἰς τὴν θάλασσαν. Αὕτη ἀπέχει πολὺ τοῦ νὰ ἔχῃ τὸ ὀρισμένον τῆς ἄλλης σχῆμα. Ἐν τούτοις εἶνε ἀσυγκρίτως εὐρυχωροτέρα, τοῦθ' ὕπερ ἦτο σπουδαῖον πλεονέκτημα, ἐπειδὴ παρόμοιον φρούριον ἐν καιρῷ τῆς ἀνάγκης εἶχε συνεχῶς νὰ περισκέπη μέγα πλῆθος ἀνθρώπων. Πρὸ πάντων ὅμως ἡ γλῶσσα αὕτη ἐσχημάτιζεν ἔσθωθεν μὲν μετὰ τοῦ κρασπέδου τῆς νήσου ἓνα διὰ τὰς ἀρχαίας περιστάσεις ἐξαιρετικὸν λεκανοειδῆ λιμένα, μετ' ἐν τῇ, εὐκόλως κλειομένην εἴσοδον, ἐξῶθεν δὲ ἀνοικτὸν πρὸς ἀπόβασιν ὀρηκτῆριον προφυλαττόμενον κατὰ τοῦ βορρᾶ ὑπὸ τοῦ βράχου, ἐφ' οὗ κεῖται νῦν τὸ φρούριον. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ συνέχεια τῆς γλώσσης ταύτης πρὸς τὴν ξηρὰν εὐκόλως ἠδύνατο νὰ φράσσεται, ἀντεστοίχει ἄρα ἡ θέσις καθ' ὀλοκλήριον πρὸς ἓνα, δικαίως προτιμώμενον θεμελιώδη τύπον ἑλληνικῶν παραλίων πόλεων — θέσις ἐπὶ ἀκρωτηρίου μετ' ὑψηλὰν ἐκατέρωθεν — ὅστις συνήθως ἐν ἑαυτῷ ἀσφάλειαν καὶ εὐμαρῆ συγκοινωνίαν. Εἶνε ἄλλως τε γνωστὸν, ὅτι τὰ ἱστοφόρα εἰμποροῦν νὰ προσηλωθῶν μετὰ κάθε ἀέρα, ὅταν εἶνε ἐλεύθερα νὰ ἐκλεξώσιν ἓνα ἐκ δύο ἀντιθέτως κειμένων ὁρμῶν.

Ἡ Ἀκόμη κατὰ τὸν τέταρτον μ. Χ. αἰῶνα ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωβιανὸς ἐκτίσεν εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀρχαίας ταύτης πόλεως τὴν ἐκκλησίαν τῆς Θεομήτορος, ἐκείνην ἡ ὁποία κατόπιν, ὅτε ὁ συνοικισμὸς ἐχώρησεν εἰς τὴν σημερινὴν αὐτοῦ θέσιν, ἐπωνομάσθη Παληόπολις.

Περὶ τὴν εἴσοδον δύο ἀρχαῖαι κορινθιακαὶ παραναῖδες ὑποθαστάζουσι τὸ ἐπιστύλιον, ἐφ' οὗ φέρεται ἐγγεγλυμμένη τοῦ αὐτοκράτορος ἐπιγραφή. Ἐνωθεν τούτου ἐκτίσθη ἀργότερον ὁ Λέων

τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Καί οὕτως ἐγένετο τὸ ὅλον μνημειακὸν περὶ τῶν τυχῶν τῆς νήσου ἐπίγραμμα, ἐκφραστικώτερον τοῦ ὁποίου δὲν δύναται τις νὰ φαντασθῆ. Περαιτέρω, ἄνωθεν τῆς παραλίας, παρὰ τὴν πηγὴν Καρδάκι(σελ.193), ἡ ποία ἐφοδιάζε ποτε ὀλοκλήρους στόλους μὲ ὕδωρ, ἀνεσκάφησαν τὰ λείψανα παναρχαίου δωρικοῦ ναοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ μῆκος τῶν στύλων εἶνε τηλικούτον, ὥστε προφανῶς ὑποδεικνύει, ὅτι τὸ στέγασμα τοῦ ναοῦ ἦτο ξύλινον, ὅπως ἐδιδάχθημεν νεωστὶ νὰ υποθέτωμεν περὶ τῶν ἀρχαιοτάτων ἑλληνικῶν ναῶν. Ἐκεῖ ὅπου ἔκειτο ἡ παλαιὰ πόλις φέονται νῦν ἄλση ἐλαιοδένδρων, ὅποια εἶνε τὰ περιβάλλοντα ὀλοκλήρον τὴν νήσον, ἀνέκαθεν θαυμαζόμενα διὰ τὸ ὕψος καὶ τὸ πάχος τῶν κορμῶν αὐτῶν. Τὰς ἀμπέλους τὰς παρηγκώνισαν οἱ ἐλαιῶνες, τοῦλάχιστον τὰς ἐξήλασαν ἀπὸ τῶν ὑψῶν πρὸς τὰ πεδινὰ μέρη παραβλάψαντες οὕτω τὸ ποῖόν των. Εἰς τὴν φυσιογνωμίαν τῆς χώρας ἡ ἀμπελος πιθικίως παρενεβλήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Βέβαιον εἶναι μόνον ὅτι ἡ τῶν ἐλαιοδένδρων φυτεία ὑπεστηρίχθη τὰ μέγιστα ὑπὸ τῶν Βενετῶν· τὸ δ' ὅτι πυνόησαν μίαν τὴν ὅσῳ μονοειδή παραγωγὴν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ τηρήσωσι τὴν νήσον ἔτι μάλλον ἀσφαλῶς ἐξηρητημένην ἀπ' αὐτῶν καὶ τοῦ εἰσαγωγικοῦ αὐτῶν ἐμπορίου — δὲν ἀντιβαίνει βέβαια εἰς τὰς πολιτικὰς αὐτῶν θεωρίας. Ὑπὸ διάφορον ἀλλὰ πλείστου λόγου ἀξίαν ἔποψιν μετέβαλον τὴν φυσιογνωμίαν τῆς νήσου οἱ Ἄγγλοι κατὰ τὴν ὀλιγοχρόνιον ἐπ' αὐτῆς κυριαρχίαν των χαράξαντες καὶ ἐγκαταστήσαντες λαμπροὺς ἀμαξιτοὺς δρόμους.

Ὁ ταξειδιώτης ὁ διατριβὸν ἐν Κερκύρᾳ μίαν ἐρατεινὴν τοῦ ἔαρος ἡμέραν, ὁ περιπατῶν εἰς τὰς παραδεισίους αὐτῆς ἐξοχάς, τῶν ὁποίων ἡ τροπικὴ σχεδὸν βλάστησις σαγηνεύει, ὁ ἀναπνέων τὸν εὐκαρέστατον ἀέρα, ὁ βλέπων τὴν ξηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου περιλουομένην καὶ ὑπὸ ποικίλων ἀποχρώσεων περικυγαζομένην, ὁ ταξειδιώτης ὅστις ἐνώπιον πάντων τούτων λησμονεῖ ἅπαξ πᾶν ὅ,τι ἄλλως τοῦ πιέζει τὴν καρδίαν ἢ τοῦ βαρύνει τὴν κεφαλὴν — αὐτὸς μακαρίζει βέβαια ἐκείνους, εἰς οὓς δέδοται νὰ κατοικῶσι διαρκῶς εἰς τοιοῦτον παράδεισον. Ἐπιπροστίθενται δὲ εἰς ταῦτα καὶ ἄλλου εἶδους ἐντυπώσεις, ἐντείνουσαι τὴν εὐαρεστον τῆς ψυχῆς διάθεσιν. Ὁ ἀπὸ βορρᾶ κατερχόμενος προαγέεται, οὕτως εἰπεῖν, ἐν Κερκύρᾳ κατὰ πρώτην φορὰν τοῦ ἀνατολικοῦ βίου. Ὅταν δ' ἐπιστρέφει ἐκ τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὴν πατρίδα του, τὸν προῦπαντῶσιν ἐνταῦθα τὰ πρῶτα τεκμήρια τοῦ συνήθους αὐτῷ ἐσπερίου πολιτισμοῦ. Διότι οὐχὶ ὀλίγον ὠφελήμενη ἔμεινεν ἡ νῆσος μηδέποτε εἰς Τούρκους ὑποταγεῖσα, ἀλλὰ μόνη αὐτὴ ἐκ πατῶν διατελέσασα πάντοτε ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ χορείᾳ. Ἰδίαις τις ἀτμοσφαῖρα πε-

ριπνέει ὅπως δήποτε περὶ τὸν ἀρχαῖον ἐνταῦθα πολιτισμόν, μὲ τὸν ὁποῖον δύναται νὰ συγκριθῆ ὁ εὐχάριστος μὲν ἀλλὰ νήλγος πολιτισμὸς πρωτευουσῶν τινῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἐπὶ τούτοις ὅμως ἄξιον πολλῆς παρατηρήσεως καὶ σημαντικὸν ἶδιόν τοῦ χαρακτῆρος τῆς μακρᾶς βενετικῆς κατοχῆς εἶνε, ὅτι τὸ ἐπίχρῳσμα τοῦ εὐρωπαϊσμοῦ δὲν προῦχώρησεν ἔξω τῶν πυλῶν τῆς πόλεως εἰ μὴ ἐλάχιστα μόνον.

Καὶ πόσον ἀπομεμακρυσμένος τοῦ κόσμου ἦτό τις πρότερον ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τούτων! Ἡ διαμονὴ ἐπὶ νήσου ἔχει πάντοτε τι τὸ ἡσυχαστικόν. Οὐχὶ δ' ἄνευ λόγου ἀναφέρονται μόνον «νῆσοι» ὡς κατοικίαι «τῶν μακάρων». Ἐν Κερκύρᾳ δὲ τότε ἐλάμβανέ τις δις μόνον τῆς ἐβδομάδος ἐπιστολάς κ' ἐφημερίδας, τὰς πηγὰς ταύτας πάσης ἀνησυχίας, — μετὰ τοῦτο εἰμποροῦσε κανεὶς πάλιν νὰ τρέξῃ πρὸς ἀπόλαυσιν τοῦ εἰρηνικοῦ του βίου. Ὅτι ταῦτα σήμερον ἔχουσιν ἄλλως, ἐννοεῖται. Μηδὲ ἡμέραν μένει τις χωρὶς νέων εἰδήσεων. Ἡ συγκοινωνία ἐπὶ τῆς θαλασσίας ταύτης ὁδοῦ κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην δεκαπενταετίαν ηἰξήθη καταπληκτικῶς ἡμοῦ μὲ τὴν ἀκμὴν τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλ' αὐτὸ δὲν μεταβάλλει δὲ καὶ τίποτε ἀπὸ τὴν φύσιν τῆς χώρας, αὕτη δὲ — ἐν τούτῳ ἡ βραχεῖα διαμονὴ οὐδαμῶς ἀπατᾷ τὸν ταξειδιώτην — μὲ ἀφειδεῖς τῷ ὄντι χειρᾶς δαψιλεύει τὰ δῶρά της ἐπὶ τῆς νήσου.

Τὸν πληκτικὸν τοῦ θέρους καύσωνα, τὸν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς πόλεως, τὸν ἀποφεύγει κανεὶς ἀνερχόμενος εἰς τὰ ὑψηλότερα μέρη. Ἀφ' ἑτέρου εἶνε πανθομολογουμένη ἡ τοῦ χειμῶνος ἡπιότης. Ἡ νῆσος δὲν εἶνε ἀπηλλαγμένη ἐλωδῶν ἀναθυμιάσεων, ἰδίᾳ κατὰ τὰ μεσημβρινὰ χωρία. Ἄλλὰ τοῦτο ἐλάχιστα μόνον σκιαζει τὴν ὅλην τῆς εἰκόνας αὐτῆς λαμπρότητα. Ἐκτάκτως μεγάλη εἶνε ἡ εἰς τὴν Κέρκυραν ἀναλογοῦσα μερὶς τῆς ἐν γένει παραγωγῆς ἐν Ἑλλάδι. Κατανοεῖ δὲ κανεὶς τοῦτο κάλλιστα, ἐὰν παραβάλλῃ τὴν ὀλικὴν τῆς παραγωγῆς ταύτης ἀξίαν πρὸς τὴν ἔκτασιν τοῦ ἐδάφους τῆς νήσου. Ἐν Ἑλλάδι μόνον ἡ Κεφαλληνία καὶ ἡ Μεσσηνία ἀμιλλῶνται ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν μὲ τὴν Κέρκυραν. Ὑπερτεροῦσι δὲ ταύτης ἡ Ἠλις καὶ ἡ Ἀχαΐα μὲ τὴν ἀπαράμιλλον αὐτῶν καλλιέργειαν τῆς σταφίδος. Ἡ δὲ Κέρκυρα, τῆς ὁποίας ἡ ἔκτασις δὲν ἀποτελεῖ οὔτε τὸ ἑκατοστὸν κἂν τῆς Ἑλλάδος, παρέχει μολαταῦτα τὸ ὄγδοον καὶ ἕνατον τῆς ὅλης οἰνοπαραγωγῆς τοῦ τόπου καὶ δὴ τὸ ἕκτον ἢ ἔβδομον τοῦ ἐλαίου καὶ τῶν ἐλαιῶν. Δὲν θέλω νὰ παρασιωπήσω ὅτι παρατηρηταὶ ἀρμόδιοι νὰ κρίνωσι περὶ τῶν τοιούτων θεωροῦσιν ὡς ὑπέμετρον τὴν κλίμακα, καθ' ἣν γίνεται ἡ καλλιέργεια τῶν ἐλαιῶν ἐπὶ τῆς νήσου. Ἀληθὲς ὅμως μένει πάντοτε τοῦτο : «Ὅ,τι κάμνει ἡ φύσις αὐτοῦ πέρα εἶνε καλὰ καμωμένον». Ἄλλ' οἴμοι! ὅτι αἰεὶς τὴν ἀνθρωπότητα

τίποτε δὲν ἔγινε τέλειον! » Αὐτὴ δὲ ἡ πλουσία φύσις, ἡ ῥίπτουσα τοὺς καρποὺς ἐτοίμους εἰς τὰς ποδιάς τῶν κατοίκων τῆς Κερκύρας, ἀνεχάτιπεν ἀρά γε παρακωλύουσα τὴν ζωικὴν αὐτῶν δράσιν ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνεργῇ; Ἡ μήπως ἡ μακρὰ αὐτῶν ἀπὸ τῶν ξέων ἐξάρτησις παρέλυσε χωλάνατα τὴν δραστηκότητά των; Ὅποια δὴποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ αἰτία, τὸ γεγονός μένει ἀνκμριτθήτητον, ἀνηλεῶς δὲ τὸ ἐπικυαλαμβάνουσιν οἱ ἀριθμοί, οὓς δα-νείζομαι ἀπὸ τῆς τελευταίας τῆς Ἑλλάδος στατιστικῆς τοῦ ἔτους, 1889. Πανταχοῦ ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐκτάκτως ἠΰξησεν ἡ τῶν ἐντοπίων συμμετοχὴ εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν μεγάλην βιομηχανικὴν παραγωγὴν—τῆς Κερκύρας τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν κατέχει καὶ σήμερον ἀκόμη τὴν τελευταίαν θέσιν, τὰ δ' ἐργοστάσιά της περιορίζονται σχεδὸν ὅλως διόλου εἰς ἀριθμὸν τινα ἀτμομύλων καὶ σαπωνοποιείων (;). Ἐπειτα: Ἐν τῶν καλλίστων χαρακτηριστικῶν τῶν Ἑλλήνων εἶνε ὅτι, προκειμένου περὶ ἀλληλοβοηθείας, δὲν πτοοῦνται πρὸ καμμιᾶς θυσίας. Μία δ' ἐκτάκτως ἀνεπτυγμένη συναίσθησις τῆς κοινωφελείας παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ἐκδηλοῦται διὰ μεγάλων ἰδρυμάτων καὶ φιλανθρωπικῶν σωμα-

τείων. Ἐκ Κερκύρας οὐδὲν σχεδὸν τοιοῦτον ἀναφέρει ἡ στατιστικὴ (;). Ἐκτὸς γυναικείου τινὸς συλλόγου καὶ ἐτέρου προστατευτικοῦ τῆς τῶν ἀπόρων παιδείσεως διαπρέπουσιν ἐπὶ τῆς νήσου δύο μουσικοὶ καὶ εἰς δραματικὸς σύλλογος. Εὐγλωττότατα ὅμως ἐκφράζει τὴν ἐπικρατοῦσαν κατάστασιν ἰδίᾳ τὸ γεγονός, ὅτι ἐκ 2,700 φοιτῶντων εἰς τ' ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια μόλις τὸ πέμπτον περίπου εἶνε κοράσια· ἐν ταῖς δημοτικαῖς μάλιστα σχολαῖσις τὰ θήλεα δὲν ἀποτελοῦσιν εἰ μὴ τὸ ἕκτον τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν. Ἐλευθερὸν εἶνε ὅτι ταῦτα ἐπ' οὐδεμιᾶς τῶν Ἰονίων νήσων ἔχουσιν οὐσιασθῶς κάλλιον. Τούναντίον ἐν νεαρχίς ἐπαρχίαις, ὅποια ἡ Ἀττικὴ καὶ ἡ Βοιωτία, ἀναλογοῦσι δύο θήλεα πρὸς τρία πάντοτε ἄρρενα. Εἰς τὰ ἀνώτερα μάλιστα τῆς Ἀττικῆς ἐκπαιδευτήρια ἡ ἀναλογία μεταξὺ τῶν δύο φύλων εἶναι σχεδὸν ἡ αὐτή. Καὶ ναὶ μὲν εἰς τινα μέρη τῆς νέας Ἑλλάδος ἡ ἀναλογία εἶνε πλέον μειονεκτικὴ τῆς ἐν Κερκύρα, ἀλλ' ὅμως ὁ πολιτισμὸς τῆς νήσου ταύτης χρονολογεῖται ἀπὸ τόσων περίπου ἑκατονταετηρίδων, ἄρ' ὅσων δεκαετηρίδων χρονολογεῖται ὁ τῆς Ἑλλάδος.

PR DR HIRSCHFELD

Μετάφρ. Γ. Μ. Β.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙΟΥ

Διήγημα

Συνέχεια καὶ τέλος, ἴδε σ. 188.

Ε'

Πέρασε κι' ὁ χειμῶνας. Ἐλυωσαν τὰ χιόνια τοῦ Ζυγοῦ, μόνο ἡ κορφὴ του πρόβαλλεν ἀκόμα τιλυγμένη σὰ μέσα σὲ ψιλὸ κατάλευκο γιατρᾶκι. Στὸ Μισόκαμπο λουλούδιζαν ἡ μυγδαλιαῖς καὶ 'ς τὰ σπιτάκια τοῦ Θαλασσοχωριοῦ, μέσ' ἀπὸ κάθε χαγιάτι καὶ κάθε λιακωτό, μέσα σὲ λογῆς λογῆς γαστρούλαις καὶ κασελάκια πρασίνιζεν ὁ βασιλικός, τὸ δυόσμο, τὸ δεντρολίβανο, κι' ἀνθίζαν τὰ ρόδα, τὰ γαρύφαλα, τὰ μανουσάκια καὶ ἡ βιολέταις. Καὶ τὸ πιὸ φτωχόσπιτο τὸ ἔβλεπε πλούσιο σὲ μυριστικά, καὶ τὰ κορίτσια τοῦ Θαλασσοχωριοῦ μὲ τῆς θρεμμένας πλεξίδες καὶ τὰ βερογλυγερὰ κορμάκια τους τὸ εἶχαν ξεχωριστὴ δουλειὰ τὴν ἀνοιξὴ νὰ τὰ ποτίζουν καὶ νὰ τὰ ξεδιαλέγουν τὰ λουλούδια τους. Κ' ἐκεῖ κάτω ἀπ' τὰ χαγιάτια κι' ἀπ' τὰ λιακωτά, σὲ πόρταις καὶ σὲ παράθυρα κι' ἀνάμεσα 'ς τῆς γάστραις, ἔχτιζαν καὶ τὰ χελιδόνια τῆς φωλιαῖς· τί εὐκολα ποῦ εὔριταν τόπο γιὰ νὰ χτίσουν τῆς φωλιαῖς τους ἐκεῖ πέρα· ὅσο φτωχότερα ἦταν χτισμένο τὸ σπίτι, τόσο πλουσιότερα, τόσο ἀφοδότερα ἐξῆσαν τὰ χελιδόνια τὰ καυμένα· καὶ θαρσεῖς τὸ γνῶριζαν κι' αὐτὰ!

Στὸ σπιτικὸ τοῦ Μήτρου τοῦ Ρομελιώτη

κανένα λουλούδι δὲν εἶχε ἀνοιξίει· δυὸ τρεῖς γαστρούλαις ἐστέκονταν ἀπάνω 'ς τὸ μπαλκόνι γυμναῖς, σὰν νὰ διάθηνεν ἀπάνω τους ἀράπικο ποδάρι. Στὸ μυαλὸ τῆς Δήμηνας φροντίδες γιὰ λουλούδια δὲ χωροῦσαν. Τὸν περασμένο χειμῶνα ἔριξε τ' ἀνεμώροχο τῆς γάστραις μὲ τῆς τάβλαις ποῦ τῆς ἐκρατοῦσαν καὶ στόλιζαν τὴν μπροστινὴ τὴν ὄψι τοῦ σπιτιοῦ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, καὶ μαζὶ μ' αὐτὰ καὶ τῆς φωλιαῖς μ' ὅλα τὰ χελιδόνια. Κανεῖς δὲ συλλογίστηκε νὰ τὰ ξαναστυλώσῃ. Καὶ σὰν ἤσθεν ἡ ἀνοιξί καὶ γύρισαν καὶ τὰ πουλιά της, δὲ στάθηκαν 'ς τὸ σπίτι, ἰ· ἐφυγαν τὸ χαλασθὸ ἀνήσυχια χτυπώντας τὰ φτερά.

Πέρασαν ἡ ἀποκορκιάς κ' ἡ Μεγάλη Σαρακοστή μὲ τὸ κκλὸ ἦταν 'ς τὰ τελευταῖα. Κ' ἡ Ἑβδομάδα τῶν Παθῶν ξαναγύρισεν. Ὁ Ἀπρίλις, νιόφετος, ξανάνιωσε τὴ ζωὴ καὶ νέα δύναμι σκορποῦσε γιὰ τῆς ζωῆς τὸν ἀγῶνα· νέαις χαρμαῖς ἐνοιωθεν ἡ ψυχὴ, νέαις φροντίδες ξεφύτρωναν 'ς τὸ νοῦ· σὰν τ' ἀνθη ξάνοιγαν ἡ ἀγάπαις, ἡ ἐκκλητικαῖς ἀνοιχταῖς, μοσχοβολοῦσαν ἀπὸ λιβάνι, κ' ἡ καρδιαῖς, ἀνοιχτότεραις, μοσχοβολοῦσαν ἀπὸ ἐλπίδες. Τέτοια ἐποχὴ γλυκαίνεται κι' ὁ βασιανισμένος· κι' ὁ ἀπελπισμένος παίρνει ἄρμη· κι' αὐτὸς ποῦ εἶν' ἐτοιμὸς νὰ ξεψυχήσῃ,